

תכנית התואר השני בעיצוב אורבני (M.Urb.Des.)

ראש התכנית: פרופ' אדר' אלס ורבקל
רכזת אקדמית: אדר' נעה אפל
רכזת מנהלית: לייה לוי
רכזת פרויקטים: אדר' אדווה מטר

טלפון: 02-5636684
פקס: 02-5631592
דואר אלקטרוני: urbdes@bezalel.ac.il

סגל הוראה

ד"ר נועה רובין	אדר' אחמד חרוף
אדר' נעה אפל	אדר' אלון שריג
פרופ' אדר' סנאן אבדל קאדר	פרופ' אדר' נוף אליסה רוזנברג
אדר' עופר מנור	פרופ' אדר' אלס ורבקל
אדר' עידו גינת	ד"ר אדר' ארז גולני סולומון
עמיר בלבן	ד"ר אריאל הנדל
פרופ' אדר' צבי אפרת	אדר' גנית מייזליץ כסיף
ד"ר תמר ברגר	ד"ר אדר' דן הנדל
ד"ר אדר' מרטין הרשנזון	אדר' דניאל פוסק
צופיה סנטו	אדר' עו"ד ולנטינה נלין
אדר' קרן לי בר סיני	ד"ר חוסני שחאדה
אדר' שירה שפרכר	ד"ר אדר יוסי קליין
אדר' שמוליק גרואג	פרופ' אדר' מייק טרנר

דבר ראש התכנית

התכנית בעיצוב אורבני בבצלאל, מובילה כפלטפורמה אקדמית לניהול שיח וידע על העיר הישראלית וכחלק מרשת של שיתופי פעולה מקומיים ובינלאומיים. התכנית מהווה צומת תיאורטי ומקצועי לדיון בסוגיות עיצוביות ותכנוניות בעיר. התכנית דוגלת במצוינות אקדמית ומציעה מגוון קורסים המכשירים את בוגרי התכנית למעצבים אורבניים ולחוקרים בעלי עולם מושגים תיאורטי עדכני, שיתרמו לשיח ולפרקטיקה העירוניים בישראל ובעולם. הלימוד והמחקר התיאורטיים משמשים בסיס ידע לעבודת הסטודיו המהווה שדה מחקר ופעולה חלוציים ומתווי דרך בעיצוב אורבני. עבודת הסטודנטים והמרצים בתכנית מבוססת על יצירת מעורבות אקטיבית של התכנית, הסגל והסטודנטים בחיים העירוניים בישראל בכלל וברושלים בפרט. השיח המקומי והבינלאומי על הסביבה הבנויה הניחו את העיר והעירוניות במרכז תשומת הלב, והקונטקסט העירוני הפך להיות מוקד למחקרים רבים בארץ ובעולם. באותה העת, העלייה במודעות החברתית והתסכול ממצב הדיור שהובילו למחאות ברחבי העולם איששו שוב את מרכזיותה של העירוניות בחברה ואת חשיבות העיר, המרחב הציבורי והרחוב. כתוצאה, החיפוש הנמשך אחר צורת חיים בת קיימא וברת השגה העלה באופן חסר תקדים בעת החדשה, את חשיבות העיצוב האורבני היום בארץ ובעולם. התכנית מבוססת על תחומי ידע מגוונים ובמרכזה זיקה בין לימודי הסטודיו לבין לימודי הקורסים התיאורטיים והמתודולוגיים. הדיון והמחקר בתכנית עוסקים בין היתר בסוגיות כגון: המרחב הציבורי בעיר העכשווית, אקולוגיות עירוניות (נוף, סביבה וקיימות), קהילות ואקטיביזם עירוני, התחדשות עירונית, גבולות המטרופוליס, נופים היסטוריים אורבניים, היסטוריה וזיכרון בעיר העכשווית, תבניות חדשניות בארגון העיר ועוד.

פרופ' אדר' אלס ורבקל, ראש תכנית התואר השני בעיצוב אורבני, בצלאל.

מבנה התכנית לפי חטיבות התכנית מבוססת על שתי חטיבות לימוד ודיון עיקריות:

חטיבה 1 – לימודי עיצוב

1. מעבדות ופרויקט גמר:
בחטיבה זו עוסקים הסטודנטים במשך ארבעה סמסטרים בעיצוב ותכנון סוגיות אורבניות שונות. לימוד זה נעשה מתוך הבנה שלצד המימד הפרופסיונאלי של העשייה, יש משמעות אקדמית הנובעת מתוך עשייה זו.
2. תשתיות בעיצוב אורבני:
אל לימודי המעבדה מצורפים מקצועות התמך של תשתית עירונית, איכות הסביבה, כלכלה עירונית, G.I.S ומערכות מחשוב תלת-ממדיות, תיאוריות ומודלים בארגון העיר, בנושאים המזינים את עבודת הסטודיו באופן שוטף.

חטיבה 2 – תיאוריה והיסטוריה של תבנית עיר

1. לימודים עיוניים:
קורסי ליבה (חובה) ובחירה: הקורסים נבחרו בשל הרצון לדון בעיר כתופעה היסטורית תרבותית, חברתית וכלכלית ולעסוק בפרדיגמות התכנוניות שנהגו במאתיים השנים האחרונות.
2. סמינרים:
מאפשרים התעמקות בנושאים ממוקדים המהווים חלק מהפן העיוני של הלימוד ועוסקים בנושאים מגוונים כגון ירושלים-כתופעה היסטורית, אוניברסאלית, קונפליקטואלית וכעיר שאיננה שייכת רק לתושביה; העיר המודרנית כתופעה פוליטית, תרבותית וחברתית.
בנוסף, סדרת הרצאות אורח בתחומים מגוונים תינתן אחת לשבועיים והשתתפות בה חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות (ללא נ"ז).

סיכום מבנה התכנית לפי חטיבות

חטיבה 1 – לימודי עיצוב

מעבדה ופרויקט גמר, 21 נ"ז
תשתיות בעיצוב אורבני (Impact & Implementation), 5 נ"ז

חטיבה 2 – תיאוריה והיסטוריה של תבנית עיר

לימודים עיוניים, 8 נ"ז
סמינרים, 12 נ"ז

סה"כ 46 נ"ז

התכנית שהורחבה מיועדת לאדריכלים ולאדריכלי נוף וכן לבוגרי תואר ראשון בתחומים קשורים כגון: ארכיאולוגיה, תולדות האמנות, עיצוב, גיאוגרפיה, פילוסופיה, היסטוריה, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, כלכלה, משפט, לימודי הסביבה וקיימות, בכפוף לעמידה בתנאי סף ובלימודי השלמה.

דרישות ונהלי לימודים

היקף ותקופת הלימודים

משך הלימודים, כולל פרויקט גמר, הינו ארבעה סמסטרים.
הלימודים יתקיימו בבית הנסן, רחוב גדליהו אלון 14 ירושלים, בימי רביעי ושישי.
הדרישות הלימודיות כוללות 46 נ"ז, מתוכן 6 נ"ז לפרויקט גמר.

דרישות התכנית לקבלת תואר מוסמך בעיצוב אורבני

דרישות מעבר משנה לשנה

1. צבירת 46 נ"ז אקדמיות במסגרת קורסי התוכנית.
2. מילוי סך החובות האקדמיות כפי שנקבעו בקורסי התכנית לרבות השתתפות במהלך השנתיים הראשונות ללימודים בסדרת ההרצאות של התכנית.
3. השתתפות בשנה ב' בסדנת פרויקט גמר: פרויקט גמר אחת לשבועיים לאורך שנה ב'.
4. עמידה בכל מטלות הקורסים שפורטו לעיל, על פי לוח הזמנים הנדרש על ידי המרצים.
5. דרישות אלו כוללות הכנת ביבליוגרפיה, הגשת עבודות ביניים ועבודות מסכמות בכתב.
6. הגשת 2 עבודות בהיקף סמינר מתוך 3 קורסי הסמינר הנלמדים במהלך התכנית (חובת הגשת עבודת סמינר במסגרת סמינר ירושלים ועבודת סמינר נוספת לבחירה ובתאום המרצה).
7. קבלת ציון 75 לפחות בשיעורי המעבדות.
8. קבלת ציון ממוצע של 75 לפחות בכלל קורסי התכנית.
8. החזרת כל הציוד והספרים הנמצאים ברשות הסטודנט ושייכים לאקדמיה.

תנאי מעבר משנה א' לשנה ב'

בסוף שנה א' תבדוק ועדת הציונים את מצבם הלימודי של הסטודנטים. לצורך מעבר משנה א' לשנה ב' בתכנית על כל סטודנט לקבל ציון של 75 לפחות בקורסי המעבדה, ציון ממוצע של 75 לפחות בשאר הקורסים והשלמת שני שלישי מחובותיו בחטיבה השנייה בתוכנית "תיאוריה והיסטוריה של תבנית עיר".

על בסיס גיליון ציוניו של הסטודנט ועמידתו בדרישות הנ"ל תקבע ועדה אקדמית עליונה את המשך לימודיו. כמו-כן, בסמכות הועדה, במידת הצורך, להמליץ בפני ועדת ההוראה של התכנית להעביר סטודנט למעמד "על תנאי" למשך סמסטר אחד בלבד בשנה"ל הבאה ולקבוע תנאי פרטני להמשך לימודיות כגון: דרישה לחזרה על קורסים, הגשת תיק עבודות או קביעת דרישות אקדמיות נוספות מעבר לתכנית הלימודים הרגילה.

בתום סמסטר אחד במעמד "על תנאי" תתכנס הועדה מחדש לדון במצב לימודיו של הסטודנט. הועדה תוכל להחליט להסיר מעמד "על תנאי", להאריכו לסמסטר אחד נוסף או להודיע לסטודנט על הפסקת לימודיו.

מקרא ציוני מעבדה

0-64 נכשל
65-74 ממשיך על תנאי
75-94 עובר

מדיניות איחור בהגשת מטלות הקורס

- לא ניתן להגיש באיחור מטלות המוגדרות כמבחן בית. סטודנט שמסיבה כלשהי לא יעמוד במועד הגשת מבחן הבית במועד א' ראשי לגשת למועד ב'.
- עבודות/סמינר: במקרים חריגים, יש להעביר בקשה להגשה באיחור. על הבקשה להגיע לרכזת התכנית לפני מועד ההגשה בפועל. אישור הבקשה מותנה באישור ועדת ההוראה של התכנית ומרצה הקורס.
- איחור שאינו מוצדק(בלי בקשה מראש) יגרום להורדה של 5% מהציון לכל יום איחור. איחור שאינו מוצדק ואינו מאושר, של יותר משבוע יגרום לביטול הציון והסטודנט יתבקש לחזור על הקורס בתשלום.
- אי הגשת עבודה בקורס תוביל לרישום מחדש בתשלום בשנת הלימודים העוקבת. במידה וקורס זה לא יתקיים בשנה העוקבת, יהיה על הסטודנט להירשם לקורס אחר ולעמוד בדרישות הקורס כשאר הסטודנטים.

מבנה התכנית

שנה א'

5 קורסי חובה מבואיים	8 נ"ז
1 סמינר חובה	4 נ"ז
1 סמינר בחירה	4 נ"ז
3 מעבדות	12 נ"ז
סה"כ	28 נ"ז

הערה: סטודנטים שנה א', אינם מחויבים ללמוד בשנה א' קורס בחירה, אך יכולים במידה ומעוניינים. תשלום שכ"ל הוא עפ"י מספר הנקודות הנלמדים בפועל באותה שנה.

שנה ב'

קורס חובה מבואי	2 נ"ז
1 סמינר בחירה	4 נ"ז
1 קורס בחירה	2 נ"ז
1 מעבדה	3 נ"ז
פרויקט גמר	6 נ"ז
קורס מלווה כתיבה	1 נ"ז
סה"כ	18 נ"ז

בנוסף, קולוקוויום ובו סדרת הרצאות אורח בנושא תרבויות עירוניות תינתן אחת לשבועיים וההשתתפות בה חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות (ללא נ"ז).

פירוט קורסים

שנה א'

לימודי חובה

מסטר א'

- הפרויקט האורבני, 2 נ"ז.
- תיאוריה וביקורת בתכנון ערים, 2 נ"ז.
- שיטות מיפוי, 1 נ"ז.
- מבוא לעיצוב אורבני, 2 נ"ז.
- כלים דיגיטליים לעיצוב אורבני, 1 נ"ז.
- מעבדה 1: הקוד האורבני, 3 נ"ז.
- מעבדה 2: עירוניות פרוורית בישראל, מיפוי ותרשימים, 3 נ"ז.

מסטר ב'

- סמינר ירושלים, 4 נ"ז.
 - מעבדה 3: קווים תפרים ויחסי גומלין: שכונת אבו תור, 6 נ"ז.
- בנוסף, קולוקוויום ובו סדרת הרצאות אורח בנושא תרבויות עירוניות תינתן אחת לשבועיים במסטר א' ו- ב', וההשתתפות בה חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות (ללא נ"ז).

קורסי בחירה

חופשת סמסטר

- חדשנות אורבנית, 2 נ"ז.
- ניידות ותחבורה בעיר העתידי, 2 נ"ז.

סמינר בחירה

סמסטר ב'

- המרחב הציבורי, 4 נ"ז.
- תיאוריה פוליטית ועיר, 4 נ"ז.
- איך עושים דברים עם מפות: המקרה הישראלי, 4 נ"ז.
- שדה האמנות, 4 נ"ז.

שנה ב'

לימודי חובה

סמסטר א'

- הליכי תכנון, 2 נ"ז.
- קורס מלווה כתיבה, 1 נ"ז.
- מעבדת פרויקט גמר, 3 נ"ז.

סמסטר ב'

- פרויקט גמר, 6 נ"ז.

בנוסף, קולוקוויום ובו סדרת הרצאות אורח בנושא תרבויות עירוניות תינתן אחת לשבועיים בסמסטר א' ו- ב', וההשתתפות בה חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות (ללא נ"ז).

קורסי בחירה

סמסטר א'

- העיר הערבית, 2 נ"ז.
- הנוף האורבני, 2 נ"ז.

חופשת סמסטר

- חדשנות אורבנית, 2 נ"ז.
- ניידות ותחבורה בעיר העתידי, 2 נ"ז.

סמינר בחירה

סמסטר ב'

- המרחב הציבורי, 4 נ"ז.
- תיאוריה פוליטית ועיר, 4 נ"ז.
- איך עושים דברים עם מפות: המקרה הישראלי, 4 נ"ז.
- שדה האמנות, 4 נ"ז.

תקצירי קורסי חובה – שנה א'

הפרויקט האורבני

סמסטר א', יום ד', 9:00-10:30, 2 נ"ז

מרצה: פרופ' אדר' אלס ורבקל

במרכז בניית המרחב האורבני ניצב העיצוב האורבני כשיטה המרכזית שמחברת בין הבנת המרחב התלת-ממדי, התצורה העירונית והמורפולוגיה הרקמתית לבין הנוף החברתי, התרבותי, הכלכלי והסביבתי.

בו-בזמן, בבניית הסביבה העירונית העתידית יהיה תפקידו של המעצב האורבני ממוקד פחות בהכתבת חוקים ומרשמים למרחב המושלם ויותר בפיתוח מודלים של עיצוב כמחולל שינוי ליצירת מרחב אורבני אדפטיבי, מודלים שמבוססים על בסיס ידע קולקטיבי שנאסף מממשקים רחבים ומגוונים עם משתמשים ובעלי עניין. מייסדי הפרויקט האורבני כמו מנואל דה סולה מורלס, ברנרדו סקי, פאולה ויגנו וג'ואן בוסקטס חשפו את המתודות המקובלות בתכנון ערים כאנטי-עירוניות והציעו מרחב בנוי חלופי ברמה התת-עירונית, בקצוות או כאיים ריקים ברקמה העירונית. "ילדי" הפרויקט האורבני – דור חדש של עיצוב אורבני כמו אלכסנדר דוגה, קייט אורף, אדריאן גזה ואחרים החליפו את החשיבה על אנטי-עירוניות ברטוריקה של העיר. הם מדגישים את המרחב הפתוח הציבורי ומאמינים בהטרונגניות, ב"מנהטניזם", בעירוניות מטרופולינית – העיר היא חובה מוסרית, צפיפות היא ברכה, אורבניות מחוללת העצמה. במשבר הקיים של התכנון הכוללני, תפיסה זו של שילוב מתמיד בין זום-אין לזום-אאוט עשויה לזמן הזדמנויות חדשות להבנת השדה האורבני כמרחב מובחן ביותר.

הקורס יבחן מודלים שונים מסוף המאה ה-20 ועד היום בארץ ובעולם על רקע תיאורטי וביקורתי לקראת הגדרה חדשה של המושע "הפרויקט האורבני" בקונטקסט של פיתוח בר קיימא בעיר העכשווית.

תיאוריה וביקורת בתכנון ערים

סמסטר א', יום ד', 10:30-12:00, 2 נ"ז

מרצה: ד"ר נועה רובין

הקורס יעסוק בהתפתחות התכנון העירוני המודרני תוך התייחסות לתכנון כאל תוצר תרבותי, חברתי ופוליטי המשקף את תקופתו. זהו ניסיון בקריאה מחודשת בתולדות התכנון העירוני המודרני, מתוך מטרה לייצר היסטוריה כוללנית, מודעת וביקורתית ומתוך הבנה כי ההיסטוריון (שהוא לרוב, מתכנן בעצמו) משחק תפקיד חשוב בעיצוב הזיכרון והתודעה של הדיסציפלינה. במהלך הקורס נסתמך על החלוקה המקובלת כיום בספרות, לפיה ניכרות בתכנון העירוני המודרני ארבע תקופות עיקריות. בכל תקופה נתחקה אחר רעיונות מרכזיים ודמויות מפתח ונדון בטקסטים תכנוניים בולטים ובתכניות חשובות. נבחן את התפתחות הביקורת על המחשבה התכנונית בתקופות השונות תוך התמקדות בשיח הפוסט-קולוניאלי ותרומתו לתכנון. לסיכום נסקור את הדילמות המרכזיות הניצבות בפני התיאורטיקנים של התכנון היום. במסגרת הקורס יערכו התלמידים הכרות מקיפה עם התפתחות המחשבה התכנונית מראשיתה ועד ימינו ובעיקר ירכשו כלים לשיפוט ביקורתי של הדיסציפלינה, תיאוריה ומעשה. הסטודנטים ידרשו לבחור ארבעה מתוך המאמרים שיקראו במהלך הסמסטר ויגישו עליהם דוח קריאה לפי פורמט שיוצג בשיעור. כל דוח יוגש עד לאותו השיעור שבו ידון המאמר (ולא יאוחר ממנו). מאמצע הסמסטר יונחו הסטודנטים לבחור מאמר אחד עדכני, העוסק בתיאוריה תכנונית עכשווית, לעבודה עצמית. את המאמר יציגו הסטודנטים בכיתה במסגרת רפרט בשיעור האחרון של הקורס ולבסוף יגישו עבודה בכתב שתנתח את המאמר, עקרונותיו, מקורותיו והדוגמאות שבו וכן ביקורת עניינית שתהיה מבוססת על תכני הקורס.

מעבדה 1: הקוד האורבני

שבעה מפגשים ראשונים של סמסטר א' יום ד', 13:00-20:30, 3 נ"ז

מרצים: אדר' דניאלה פוסק

מטרת המעבדה הראשונה בתואר: "קוד אורבני" היא פיתוח של הבנה של החיים במרחב האורבני דרך התבוננות, תיעוד ותיקוף אבחנות אינטואיטיביות באזור מוגדר של העיר. זו השנה השלישית לקיומה של המעבדה במסגרת לימודי התואר, בשנים שעברו התמקדה המעבדה בלב העיר של תל אביב ובמשלימתה – יפו שכן אנו עוסקים בתל אביב יפו. תוצרי המעבדה מציגים פסיפס אנושי, תרבותי, אדריכלי, פוליטי, חברתי והיסטורי אשר אפשרי רק ביפו – הם המגדירים את הקוד האורבני הייחודי לה. הסטודנטים נדרשים לפתח תובנות כלפי מושא המחקר ולבטא אותן בכותרת (היגד), טקסט הסבר ודימוי חזותי. התובנות מקובצת לספר ועוסקות במגוון ההיבטים של יפו על שכונותיה וקהילותיה ובין היתר מתייחסות למרחב הציבורי ותיפקודו, לנופים, מורשות, קונפליקטים חברתיים ופוליטיים וביטויים במרחב, עיצוב, חומר, תנועה, צלילים, צבעים, מרקמים, שפה ויחסי הפרט אל מול הכלל. התובנות האינטואיטיביות, אשר התקבלו על-ידי סיורים, ראיונות, רישומים וצילומים, גובו במחקר היסטורי, איסוף נתונים וניתוחם, טקסטים מספרות, שירה וקולנוע, לימוד תכניות בנין עיר, תיעוד מבנים, שלטים, גרפיטי, שמות רחובות ומשמעותם, דפוסי התנהגות במרחב, קשרים, גבולות, ומעברים בין שכונות, מרקמים וקהילות. המעבדה מבססת שיח המושתת על מושגים התקפים בכל חקירה של מרחב אורבני ועל ההבנה היסודית כי אין להציע התערבות במרקם ללא הבנה עמוקה של מהותו – לימוד הקוד האורבני של מקום, מלמד אותנו המעצבים/אדריכלים/מתכננים כי לעולם איננו פועלים בחלל ריק וכי תפקידינו הוא לספק לקהילה את התנאים המיטביים לשגשוגה.

מעבדה 2: עירוניות פרוורית בישראל, מיפוי ותרשימים

שבעה מפגשים אחרונים של סמסטר א', יום ד', 13:00-20:30, 3 נ"ז

מרצים: אדר' נעה אפל, ד"ר אדר' מרטין הרשנזון

המעבדה תתמקד בבחינה של עירוניות פרוורית בישראל משנות ה-80 של המאה העשרים ועד ימינו, תוך דגש על שיטות וכלי מיפוי. נתחקה אחר מאפייניו הטיפוסיים של דפוס זה של עירוניות ותפיסות המגורים, תעסוקה ופנאי שהוא מניח, הנוגעות הן ליחידים והן לקהילות. סבבי הניתוח יבקשו לחרוג מהדימויים הכמותניים, הטכניים והצרכניים הרווחים ולמפות במבט רחב את התופעה על היבטיה התכנוניים, הצורניים, הכלכליים-חברתיים, הפרוגרמטיים וההיסטוריים. הצלבת נקודות מבט אלה תשמש לזיהוי מאפייניו התכנוניים הייחודיים של המרחב, על יתרונותיהם, חסרונותיהם וההזדמנויות הגלומות בהם. בפרט, נבחן עירוניות פרוורית תוך ניסיון להבין ולאתגר מספר הנחות עכשוויות של התכנון העירוני-פרוורי בישראל ובהקשרים גלובליים; (1) גדילת ההיקף של הפרויקט האדריכלי והכפפתו לפרויקט עירוני בבינוי פרוורי-מתחמי (2) הבניית הפרוור תחת מודל המתחם, כיחידה בעלת עצמאות צורנית, פרוגרמטית וחברתית יחסית (3) ולבסוף, ההבחנה הדיכוטומית בין מרכז לשוליים. ביחס להנחות אלו, נבחן את תופעת העירוניות הפרוורית על ציר אחד, ציר הספקטרום העירוני המניח תצריפי כלאיים שונים על הרצף שבין מרכז לשוליים. על בסיס זה נקדם אפשרויות של מיפוי וייצוג מרחבי חלופי של התופעה ושל אסטרטגיות תכנוניות הולמות.

שיטות מיפוי ו-GIS

סמסטר א', יום ו', 9:00-10:30, 1 נ"ז

תקציר יפורסם בהמשך

מבוא לעיצוב אורבני
סמסטר א', יום ו', 10:30-12:00
מרצה: אדר' עופר מנור

התפתחותו ומיסודו של העיצוב העירוני כדיסציפלינה במהלך השישים השנים האחרונות התרחש על רקע תהפוכות רבות בגישות ותפיסות עולם במדעי החברה ובשדות העיצוב, שעל שניהם הוא נשען. מתוך כך, עד היום תחום זה נעדר הגדרה מוסכמת ומגובשת, ומצוי במאבק מתמשך ל"תפיסת מקומו" במערך הכוחות הפועלים בגיבוש דמותה של העיר. על רקע זה, הקורס יתחקה אחר ה'קול הייחודי' של העיצוב האורבני, תוך סקירה של התפיסות, העמדות, מושגי היסוד והעקרונות של התחום. הקורס יתבסס על מקורות למדניים כמו-גם על מקרי בוחן מרחבי העולם ומתפרקטיקום בירושלים, ויכלול סיור לימודי באורך שיעור כפול במרכז העיר.

כלים דיגיטליים לעיצוב אורבני
סמסטר א', יום ו', 12:30-14:00, 1 נ"ז
מרצה: אדר' אלון שריג

הקורס, יתמקד בסדרה של מתודולוגיות גרפיות קלאסיות ועכשוויות בהן השתמשו ומשתמשים מעצבים אורבניים, על מנת לנתח, לקדם ולהצהיר רעיונות של עתיד והווה אפשרי לסביבה הבנויה. מול ובתגובה למתודולוגיות אלו, הקורס יתקיים במסגרת של הרצאות קצרות ותרגילים שבועיים אישיים, מתוכם הסטודנטים יפתחו דרכי פעולה ושיטות עבודה דו-ממדיות ותלת-ממדיות, במגוון של כלים דיגיטליים רלוונטיים, לייצוג, ניתוח ותכנון האספקטים הבנויים של המרחב. כל אחד מהתרגילים, יכלול הצהרה גרפית מרחבית ודיגיטלית המסבירה את עמדת הדימוי ביחס לסוגיה החברתית, פוליטית, סביבתית או טכנולוגית אותה הוא מנתח.

סמינר ירושלים
סמסטר ב', יום ו', 9:00-12:30, 4 נ"ז
מרצה: ד"ר נועה רובין, אדר' עידו גינת

ירושלים מתעדת בבנייתה היסטוריה מקומית ועולמית ומהווה מעין מיקרו-קוסמוס של המצב הגיאופוליטי, החברתי והתרבותי בישראל. לסמינר מטרה כפולה: ראשית, לספק לתלמידים הכרות מעמיקה עם העיר שתשמש מקרה בוחן והשוואה לערי מורשת עולמית אחרות, ושנית, ליצור מקום לדיון תיאורטי מעמיק בסוגיות חשובות הנוגעות לחקר המקום, תרבותו, והתעצבותו בהתאם. בסופו של הסמינר, הסטודנטים יכירו את הגיאוגרפיה וההיסטוריה של העיר באופן שיאפשר להם לספק ניתוחים בסיסיים של העיצוב האורבני המתמשך של העיר; וכן יכירו ספרות מקומית וגלובלית העוסקת בסוגיות השימור בעולם. בין הנושאים שיידונו: קדושת ירושלים לשלוש הדתות; תפקידה של הארכיאולוגיה בסיפור תולדות העיר; העיר היהודית, הנוצרית והמוסלמית; צמיחתה של העיר החדשה; ירושלים בראי הציונות; ראשית המדינה והבניה המודרנית בעיר; ירושלים כעיר קולוניאלית; ערך המקום, הפרשנות ומשמעות השימור בירושלים; ירושלים המחולקת והמאוחדת

מעבדה 3: קווים תפרים ויחסי גומלין – שכונת אבו תור
סמסטר ב', יום ד' 13.00-20.30, 6 נ"ז

מרצים: ד"ר אריאל הנדל, ד"ר נועה רובין, אדר' גנית מייזליץ כסיף

המעבדה תתמקד בשכונת אבו תור. השכונה התחומה בין גיא בן הינום, דרך חברון, יער השלום וטיילת שרובר, מהווה גילום מובהק של קו התפר ושל השינויים שעברה העיר ירושלים מאז 1948. במהלך 19 שנים חצה את השכונה "הקו העירוני", שטח הפקר ברוחב של כמה עשרות מטרים, שהיה עובי העיפרון על המפה ששורטטה בידי משה דיין והמפקד הירדני עבדאללה א-תל. לאחר 1967 ומחיקתו בפועל של הקו הירוק נחשבה אבו תור לשכונה המעורבת היחידה בעיר, אך מאז פרוץ האינתיפאדה הראשונה ב-1987 הלכו וגברו תהליכי ההפרדה – וכיום מערכות החינוך, הרווחה והתחבורה בחלקה הערבי של השכונה מתנהלות באופן נפרד לחלוטין מאלה שבצדה היהודי. במעבדה, נשתמש במגוון מיפויים כדי לעמוד על מאפייניו השונים של

האתר, בקנה מידה מקומי, עירוני ואזורי; נתחקה אחר ההיסטוריה של האתר והשינויים שחלו
בטריטוריה מבחינה פוליטית, חברתית ותכנונית; ונבחן את מגוון הנראטיבים והגישות לאתר.
בתוך כך, ניצור "לקסיקון" מרחבי למקום, שיגדיר, לצד מיפוי מעמיק, מושגים וכיוונים חדשים
לעתידו של האתר. לבסוף, הסטודנטים במעבדה יוזמנו להשתמש במגוון הכלים והשיטות שלמדו
במעבדות הקודמות כדי להציע חזון לעתיד האתר, הלוך בחשבון את היבטיו השנויים
במחלוקת, ומציע אסטרטגיית התערבות אורבנית מכילה ומאפשרת לאתר מורכב זה, שהוא כה
ייחודי מצד אחד, וכל כך מייצג את המקום ואנשיו, מצד שני. אסטרטגיית התכנון שתפותח
במעבדה תחקור את יחסי הגומלין בין הגורמים השונים במרחב לא רק ככלי להבנת ומיפוי
המרחב אלא גם כהזדמנות להתערבות דרך פעולות תכנון המתמקדות ביצירת מערכות יחסים
חדשות במרחב. הפעולה התכנונית תשלב בין פרקטיקות תכנון אופרטיביות שצומחות מן היום
יום (bottom up), לבין אלה הבוחנות את המרחב מלמעלה ומאפשרות ראייה מושכלת ובעלת
מעוף של הקונטקסט הרחב (top down). מתוך התפיסה של גיוון ושונות כערכים מובילים
בפיתוח וריפוי המרחב, תציע המעבדה התערבויות תכנוניות המייצרות אינטרקציות ויחסים
חדשים, ככלי לקידום צדק מרחבי ו"הדדיות" במרחב האורבני על ידי תפרים וקווים חדשים בין
הציבורי והפרטי, הפתוח והסגור, הבנוי והטבעי.

תקצירי קורסי חובה – שנה ב'

קורס מלווה כתיבה

סמסטר א', יום ד', 9:00-10:30, 1 נ"ז

מרצה: ד"ר אדר' דן הנדל

תקציר הקורס יפורסם בהמשך

מעבדת פרויקט גמר

שבעה שבועות ראשונים של סמסטר א', יום ד', 13:00-20:30, 3 נ"ז

מרצים: אדר' שירה שפרכר, פרופ' אליסה רוזנברג, עמיר בלבן, אדר' נעה אפל

תקציר המעבדה יפורסם בהמשך

הליכי תכנון

סמסטר א', יום ו', 9:00-10:30, 2 נ"ז

מרצים: אדר' עו"ד ולנטינה נלין, צופיה סנטו

נתעמק בסוגיות של הליכי התכנון בישראל לאור המשפט הבינלאומי, חוק התכנון והבנייה,
חוקים, תקנות ותקנים רלוונטיים נוספים והפרקטיקה המקובלת. ההרצאות, הסיוורים והתרגילים
ישמשו מצע לבניית ארגז כלים אישי להכנה וביצוע של פרויקטי הגמר כיישימים בשטח. נתמקד
במיוחד בנושאים של שימור, הגנת הסביבה, קיימות ושיתוף הציבור.

פרויקט גמר

שבעה מפגשים אחרונים של סמסטר א' + סמסטר ב', יום ד', 13:00-20:30, 3 נ"ז

פרופ' אדר' אלס ורבקל, פרופ' אדר' צבי אפרת, אדר' דניאלה פוסק, פרופ' אדר' סנאן עבדל

קאדר, פרופ' אליסה רוזנברג, אדר' שמוליק גרוג. מרכז/מתאם פרויקט הגמר: ד"ר אדר'

מרטין הרשנזון

לקראת סוף הלימודים סטודנטים יפתחו פרויקט אורבני מחקרי \ תכנוני על בסיס עמדה
תאורתית בתחום העיצוב האורבני. פרויקט הגמר מהווה הזדמנות להגדיר עמדה בהיבט מסוים
של תחום עיצוב האורבני. כחלק בלתי נפרד מתהליך העיצוב, הפרויקט יכלול תזה ומחקר,
הגדרת האתר, בניית פרוגרמה ויצירת אסטרטגיות וטקטיקות תכנוניות. מטרת הסטודיו
תכלולנה פיתוח פרויקט מבניית קונספט ועד תכנון מפורט, מתודולוגיית תכנון המובילה
מקונספט לתכנון מפורט, חשיבה עצמאית, בניית עמדה ביקורתית ביחס לסוגיות עכשוויות,
בניית שפה תכנונית חדשנית וקוהרנטית ופיתוח שיטות ייצוג ופרזנטציה מתקדמות.

תקצירי קורסי בחירה – שנה ב'

הנוף האורבני

סמסטר א', יום ד', 10:30-12:00, 2 נ"ז

מרצה: פרופ' אליסה רוזנברג

משמעות הנוף האורבני עברה טרנספורמציה בשנים האחרונות. קורס זה יחקור את האופן שבו הנוף הפך למודל של עירוניות בעקבות ה-*landscape urbanism* מטרתו של הקורס להפגיש את הסטודנטים עם גוף הידע העכשווי ולפתח ראייה ביקורתית כלפי הנעשה בתכנון המרחב הציבורי הפתוח בישראל ובעולם. הסמינר יבקש לזהות סוגיות יסוד של הנוף כתשתית עירונית, אקולוגית וחברתית. ההוראה תעשה במתכונת של הרצאות ודיון ביקורתי בכיתה בהתבסס על חומרי קריאה.

העיר הערבית

סמסטר א' יום ד', 10:30-12:00, 2 נ"ז

מרצה: פרופ' אדר סנאן אבדל קאדר

המודרניזציה של הערים בעולם הערבי קרתה במהלך שלוש תקופות היסטוריות: תקופת שלטון האימפריה העות'ומאנית, תקופת הקולוניאליזם האירופאי, ותקופת פוסט-קולוניאליזם בה קמו מדינות לאום. בעת שבה העולם הערבי חולק למדינות לאום על בסיס הסכם סייקס-פיקו, בפלסטין קמה מדינת ישראל, מה שקטע את תהליך המודרניזציה ויצר "ערים מעורבות" בהן החברה הערבית נדחקה לשוליים. הכפרים הפלסטינים שנשארו איבדו את זהותם הכפרית ותפחו על גדוניהם בריכוז אוכלוסין, מה שהוביל למצב של עיור ללא ארגון עירוני. כתוצאה, נוצרה פעילות בלתי-פורמאלית, הן ארכיטקטונית והן בעיצוב האורבני.

חלקו הראשון של הקורס יתאר את התפתחות ומודרניזצית הערים המרכזיות בעולם הערבי לאורך שלושת התקופות. בחלק השני של הקורס, נעסוק במה שמכונה "ערים מעורבות" בארץ, ובנוסף נבחן את התהליכים הבלתי-פורמאליים בתכנון האורבני להם נתון המרחב הערבי בארץ. במהלך הסמסטר יבחרו הסטודנטים בעיר ערבית שאותה יחקרו בכתיבה תיאורטית וינתחו בשרטוטים ואיורים תוך מתן דעה ביקורתית על תופעת העיור ללא עיר בארץ. בנוסף, ישאלו הסטודנטים כיצד היה נראה תהליך זה אילו המרחב הערבי בארץ לא היה מוכפף ליחסי של שולט ונשלט.

חדשנות אורבנית

חופשת סמסטר, שבועיים מרוכזים, 2 נ"ז

מרצה: פרופ' אדר' מייק טרנר

השנים 2015 ו-2016 סיפקו טקסטים אשר השפיעו באופן משמעותי על האופן שבו אנו חושבים בשדה האורבניזם – שימור ופיתוח. הייצוג הישראלי היה משמעותי ביצירת המסמכים וכתת האתגר העומד לפנינו הוא יישום המושגים החדשים בהקשר המקומי, בערים הישראליות. הטקסטים, יחד עם המחקר העכשווי בתחום, עשוי לסייע בחשיבה מחודשת על המתודולוגית העירונית בישראל. מסמכים ומחקרים אלו מעלים אתגרים חוצי-גבולות כגון: גיוון תרבותי, תכנון ושיקום עירוני על כל צורותיו. אחד המסמכים המרכזיים בו יתמקד הקורס הוא '2030 Sustainable Development Goals' (SDG), ובפרט מטרה מספר 11 אשר לפיה על הערים להיות: בטוחות, מכילות, גמישות ומקיימות. בהקשר זה הקורס ידון בשאלות: כיצד ניתן לתרגם הנחיות אלו לעיצוב עירוני? כיצד מעריכים את הרעיונות האלטרנטיביים הללו? מה יכול להיות התפקיד של תכנון השתתפותי? כיצד משפיעה המהפכה הדיגיטלית על שינוי עירוני? בנוסף על הדיון התיאורטי, ייבחנו הטקסטים (HUL Historic Urban Landscape) ו-New Urban Agenda (NUA) בהקשר למקרי בוחן מן הארץ והעולם, מהלך זה ישלים הבנה עמוקה של הפוטנציאל היישום שלהם במערכות התכנון, בעזרת חוקים ותקנות, לשם יצירת התחדשות עירונית וחדשנות. סטודנטים/יות יתבקשו לזהות חקר-אירוע ולהעריך יישום כלים רלוונטיים עם תסקיר השפעה impact assessment וזאת כדי להכיר המערכות האורבניות העכשוויות

תקצירי סמינרי בחירה – שנה א+ב

תיאוריה פוליטית והעיר

סמסטר ב', יום ד', 9:00-12:00, 4 נ"ז

מרצה: ד"ר אריאל הנדל

העיר – כרעיון וכמעשה – עמדה במרכז מחשבתם של הוגים פוליטיים רבים, החל באפלטון והפוליס היוונית וכלה בפילוסופיה הנכתבת במקומות שונים בעולם בימים אלה ממש. העיר, בשל הריבוי, המגוון והאופי הפתוח והבלתי נתון מראש המאפיינים אותה, נתפסת כמקומו של "הפוליטי": דהיינו, כאתר המרכזי שבו בני אדם נפגשים, פועלים ויוצרים, מחד גיסא, אך גם כמקום שבו נחשפים המתחים, ההפרדות והעימותים, מאידך גיסא. מטרת הסמינר תהיה להתחקות אחר מקומה של העיר בתיאוריות פילוסופיות-פוליטיות שונות, לעמוד על מקומם של התכנון והעיצוב העירוני כחלק מיצירת המרחב הפוליטי – ולדון, תוך קישור לאירועים אקטואליים, בשאלות של אי-שוויון, של צדק חברתי, של אקטיביזם ושל שינוי.

שדה האמנות

סמסטר ב', יום ד', 10:00-13:30, 4 נ"ז

מרצה: ד"ר רועי ברנד

הסמינר נועד לספק מסגרת תרבותית רחבה לדיונים בשאלות אסתטיות, אתיות ופוליטיות שמגדירות ומאתגרות את העוסקים בשדה האמנות. בתחילת הסמסטר נסקור כמה מהרעיונות והטקסטים המרכזיים על "עולם האמנות", "אופני התבוננות", ו"תרבות וסגנון". בהמשך נבקר ונארח נציגים חשובים של שדה האמנות המקומי והבינלאומי – מבקרים, אוצרים, אמנים ומנהלי מוסדות אמנות. במפגשים אלו האורח יציע טקסט חשוב אותו נלמד בחצי הראשון של השיעור לפני הביקור.

המרחב הציבורי

סמסטר ב' יום ד', 9:00-12:00, 4 נ"ז

מרצה: ד"ר ארז גולני סולומון

סמינר זה עוסק באופיים הקולקטיבי של מרחבים ציבוריים. הוא עוסק באפשרויות שטמונות היכן ובעת שאנחנו חולקים את חיינו עם אחרים, לרוב זרים. הסמינר רואה במרחב הציבורי זירה שצורתיה ותפקודיה נקבעים, מצד אחד, על ידי סמכותם של כוחות פוליטיים, כלכליים, דתיים ותרבותיים, וביטויי תשוקה של החברה מצד שני. הסמינר נפרס באופן גמיש על גבי שלושה חלקים. אחד מציע סקירה ביקורתית של מושגי מפתח בתחומי מחשבת המרחב הציבורי כפי שהוצגו בדיון על העיר העתיקה והמודרנית, השני עוסק בתפיסות המשתנות בדיון על העיר העכשווית, והשלישי מצביע על אפשרויות לדיון ספקולטיבי על אודות המרחב הציבורי בעתיד הקרוב. נתמקד במרחבים של האדם המודרני והעכשווי, בפינת הרחוב ובמסעדת המפעל, בתשתית המלאכותית ובשדה הקרב, באי וביער, מעל האדמה ובתוכה, כמו גם בייצוג ובעבודת האומנות. דגש מיוחד יינתן לדיון במערכת היחסים שבין פרטי וציבורי; לחקר ההבחנה בין מה ששייך לתחום המוגן של הפרט לבין מה שאמור להתרחש בתחומי הפומבי של הציבור. הסמינר נפרש לאורך ארבעה עשר מפגשים בני שני חלקים כל אחד. בדרך כלל תתקיים הרצאה בחלקו הראשון של המפגש, בעוד חלקו השני ישמש לדיונים על קטעי קריאה, הקרנת סרטים, עבודה מעשית או סיור. פעילויות אלה חשובות במידה דומה ויש להשתמש בהן לתרגול חשיבה ביקורתית ופיתוח מיומנויות ניתוח של נושאים הקשורים במרחב הציבורי.

איך עושים דברים עם מפות: המקרה הישראלי
סמסטר ב', יום ד', 9:00-12:00, 4 נ"ז
מרצה: ד"ר תמר ברגר

מיפוי הוא פעולה של ברירה וחיבור – זו נקודת המוצא לקורס שיעסוק באחד הכלים האפיסטמולוגיים החשובים שבנמצא. נדון במושג עצמו ככלי פרשני וככלי מעצב מציאות ונבחן שורה של מיפויים גיאוגרפיים, מדיניים וחברתיים, היסטוריים ובני זמננו בהקשר עולמי ובדגש על המקרה הישראלי. לצד בחינה ביקורתית של שורת מיפויים קיימים ניצור מתווים למיפויים אלטרנטיביים בהקשר הישראלי. הנושאים: מבוא מושגי (ממפים וממופים, תחומי המיפוי, סוגי המיפוי), מיפוי גיאוגרפי (אקלים, סביבה), מיפוי מדיני (גבולות, ההיסטוריה של המקרה הישראלי), מיפוי אתנו-גיאוגרפי (שלטון ואזרחים, זיקות כלכליות, פורמאלי/א-פורמאלי).